

ZAUR USTAC
"Yazarlar" jurnalının baş redaktoru

QIRMIZI YARPAQLI AĞAC

(hekayə)

2021-ci ilin adi payız günlərindən biri idi. Əslində, bəlkə də, bu gün heç adi gün deyil, sadəcə, belə deməyə öyrənmişik. Payızın artıq son günləri olmasına rəğmən günəşli gün idi. Kimlər üçünsə gün hələ indi başlasa da mən onu artıq demək olar ki, tamamlamışdım. Dünən axşamdan iş başlayırdım. Artıq yorulduğumu hiss edib telefonda saata baxdım. 03.12.2021 Cümə günü 10:01. Mən yazı məsəmin arxasında oturanda hələ 02.12.2021 idi. Artıq buz kimi olmuş çayımın son damllarını da udumlayıb, masadan qalxdım. Əlimdə fəncan mətbəxə keçdim. Fəncanı yaxalayıb, başı aşağı mətbəx masasındakı məcməyi qoydum və pəncərədən küçəyə, daha doğrusu, havaya baxmağa başladım. Həyə adama gəl-gəl deyirdi. Nazik qara yelliciyimi geyinib aşağı düşdüm. Həyə o qədər xoş idi ki, başıma nəşə qoymağa ehtiyac duymadım. Gözə-gözə gəlib Akademiya Bağına çıxdım. Bura demək olar ki, Bakının gözü sayıla biləcək əsas xiyabanlarından birinin başlanğıcında yerləşən böyük bağdır. Həm "Elmlər Akademiyası" metro stansiyası, həm də Elmlər Akademiyası özü və bir çox institutları bu ərazidə yerləşir. Səhər-axşam bu bağda çoxlu sayda insanların gəzişdiyini görmək olar. Pandemiya ilə əlaqədar sərt karantin günlərində bağa giriş yasaqlansa da hazırda elə bir qadağa yoxdur. İnsanlar yenə səhər-axşam maneəsiz olaraq burada öz ehtiyaclarını ödəyirlər. Necə deyirlər, şəhərin ön ucqar guşələrindən maşınlarla bu bağda gəzməyə gələnlər də daxil olmaqla yaxın ətrafda yaşayan insanlar bu bağda gəzməyi sözün əsl mənasında hələ anasının qarnında öyrənir və uşaq arabasından baş-

lamış ta əlil arabasına qədər bütün həyatı boyu davam edir. Bu bağda adax-çitək eləməyi, qaçmağı, şeir əzbərləməyi, sevimiyi, şeir yazmağı, qocalmağı öyrənirlər. Bir sözlə, bu bağ elə əsl həyat məktəbi, akademiyasıdır. Mənim də digər insanlardan elə bir fərqi yoxdur. Ən azı gündə bir dəfə, ya səhər, ya da axşam bu bağda təxminən iki saat gəzməsəm olmaz. Müxtəlif səbəblərdən əgər bu gəzinti alınmasa, sanki həmin gün tamamlanmamış qalır.

Adətım üzrə Texniki Universitet tərəfdən bağa girib öz marşrut istiqamətimdə hərəkətə başladım. Adətən bağa girən kimi telefonda saata baxıram, 10:20 idi. İynəyarpaqların altından keçəndə payız hiss olunmasa da, tut, palıd, qaraağac olan hissəyə çatanda günəş şüaları altında daha da cazibədar görünən sarılı, qırmızılı müxtəlif rəngli yarpaqlar insanların ruhunu oxşayır. Qeyri-iradi nə vaxtsa yazdığım şeirdən "Sarı yarpaq gör nə gözəl, Kimə güldü, kimə xəzəl..." misralarını xatırladım. Payızın qıpqırmızı yarpaqlarla bəzəyib amansız qışın görüşünə hazırladığı orta boylu bir ağacın altında dayandım. Hələ məktəbli vaxtlarımdan botanika və coğrafiya fənlərindən həmişə "5" alsam da bu ağacın adını yadıma sala bilmədim. Sadəcə onun görünüşü, bu halı diqqətimi həmişə cəlb edirdi. Mən də onun yanından keçəndə ayaq saxlar, səssizcə iki doğma şəxs kimi dərdləşər, sonra da sükutla, bir az da hüznə ayrılırdıq. Son günlər, yeni yarpaqları qızarmağa başlayandan hər bu ağacı görəndə kimi artıq uzun müddət üzərində işlədiyim, bir türlü bitirə bilmədiyim "Generalın ölümü" povesti, daha doğrusu ora-

dakı ümumiləşdirilmiş zabıt obrazı gəlib durur gözümlə qabağında... Qarlı qışı qarşılamağa qırmızı yarpaqlarla bəzənib-düzənmiş halda hazırlanmış, yaşıl vaxtlarından daha ötkəm, daha qürurlu olan bu ağacı əsərimin qəhrəmanına bənzədir. "Deyirəm, bu zabıt peşəsi də çox qərībə peşədir, bir ömür boyu əlləşib-vuruşub, min bir əziyyət bahasına nə vaxt səni haqlayacaq güllənin görüşünə hazırlaşsan... Eynən amansız qarlı qışın görüşünə qırmızı yarpaqlarla bəzənib-düzənib hazırlaşsan bu adsız ağac kimi..." - düşünə-düşünə adsız ağacdən aralanıb yoluma marşrut üzrə davam edirdim ki, ani olaraq gözüme sataşan mənzərə diqqətimi cəlb etdi. Orta boylu dolu bir oğlan ondan nisbətən hündür şumal digər bir cavanın əlindən tutub addım atmasına, yeriməsinə yardım etməyə çalışırdı. Əslində buna əlindən tutmaq demək olmazdı. İkisi də hardasa yaşdılar. Orta boylu oğlan bütün bədənini və var gücü ilə ucaboşlu oğlana dayaqlamağa çalışsa da bu onda yaxşı alınmırdı. Açıq-aydın hiss olunurdu ki, gücü çatmır. Qardaşa da oxşayırdılar. Tamam fərqli fizionomiyaya malik iki şəxs idi. Hətta elə ilk baxışda ayrı-ayrı millətin nümayəndələri olduğu aydın sezişirdi. Nə qədər ağıllı olsa da qarabağdayı hündür oğlanın şux qaməti, əzəli bədənli, bir az da zəhmətli görünüşü sarıyanız ortaboşlu, dolu bədənli oğlana çox fərqlənirdi. Sarıyanız oğlanın "...ha qeyrət, ha qeyrət qardaş" kəlmələri aydın eşidilirdi. Qarabağdayı hündür oğlan isə böyük tərəddüdlər içərisində nə qədər addım atmağa çalışsa da bu onda heç cür alınmırdı. Yaxınlıqda ağ maşın dayanmışdı. Sarıyanız ortaboşlu oğlan arada qanrılıb maşına tərəf baxır nəse narahat görünürdü. "Yəqin ki, ondan düşüblər" fikri keçdi eynimdən. Onların tuşuna çatana qədər:

*"Qazi qardaş, səndələmə, mətin ol,
Bu torpağın altı, üstü səndir!
Addımını ürəklə at, şax yeri,
Bu torpağın altı, üstü səndir!"*

* * *

*Altı qalan, "üzü bərkdir" deyilən,
Yerli-yersiz harda gəldi söyülən,
Dağı, daşı "əppək" kimi yeyilən,
Bu torpağın altı, üstü səndir!"*

Bu misralar süzülüb keçdi ruhumun süzgəcindən. Sarıyanızın "Qardaş, qardaş" - deyər mənə həyati ilham pərisini hürkətdüyünə görə şeir yazmırdı. Oğlanın yaqin ki, artıq üçüncü "Qar-

daş"ı idi ki, mənə sanki yuxudan oyatdı. "Qardaş, zəhmət olmasa, yardım et", - mən onların tuşuna çatıb dayananda sarıyanız oğlan bir daha mənə müraciət etdi. Cəld dönüb onlara tərəf getdim. Və çatıca-çata: "Salam! Allah köməyiniz olsun! Necə yardımçı ola bilərəm?" - deyər soruşdum.

-Zəhmət olmasa, siz qardaşın qolundan ikicə də qıqəlik tutun, mən maşının yük yerindən bir-iki şey götürməliyəm. Həm də hələ qapıları bağlamamışam. Maşın sovetin istehsalı olan ağ rəngli "06" idi.

-Buyurun. - deyər ucaboşlu oğlanın qolundan yapışdım. Və elə o an belə saxlaya bilməyəcəyimi anlayıb eynən sarıyanız oğlan kimi bütün bədənimlə dayaqla duraraq bu işgəncənin nə vaxt bitəcəyini gözləməyə başladım. Oğlanın nə qədər zəif və gücsüz olmasına baxmayaraq, hazırlıqlı adam olması hər halında bəli idi. Məlum döyüşlərdə yaralanıb-yaralanmadığını deqiqləşdirmək istəydim nə qədər güclü olsa da, marağımı boğurdum. Ancaq oğlanın üzündəki ifadə sadəcə: "Dost, niyə belə üzgünsən?" - ifadəsinin lap deyər dilimdən çıxmasına səbəb oldu.

-Deyiləsi dər dər deyil, müəllim. Boş ver. - dedi və çətinliklə olsa da yavaş-yavaş addımlamağa başladıq.

-Yenə də. - deyər sözləşmə bir də soruşdum. Müsahibim arada yüngülcə səndələmə də getdikcə addımlarını yeyinləşdirir, daha ürəkli təsir bağışlayırdı.

-Nə bilim, Vallah.

-Allah köməyiniz olsun. Özünüzi sıxmayın. Həm də paylaşmaq adama yüngüllük gətirir. Bir də görürəm, hərbiyə oxşayırsınız. Allah bütün mərd oğullara kömək olsun.

-Nədən bildiniz ki, hərbiyəm?

-Sizdə zabıt qaməti var. Hərtərəfli hazırlıqlı adama oxşayırsınız.

-Bəli, zabıtam.

-Rütbəniz?

-Kapitan.

-Məlum hadisələrdə hansı tərəfdə idiniz?

-Füzuli cəbhəsində idim. Elə döyüşün ilk günü yaralandım. Heç nə edə bilmədim. Neçə illər əziyyət çək, əlləş-vuruş gözlə və o gün gəlsin sən heç nə edə bilmə. Tam səmimi deyirəm. Yaralanmağım, bu halıma deyil, məhz belə alınmasına çox üzülürəm.

-Buna görə belə dilxorsunuz? Bir ildən çox vaxt keçib. Şükür Allaha, torpaqlarımız qayıdıb. Siz işti-
rak edə bilməsəniz də, sizin zabıtlar, əsgərlər bu

məsələni həll etdilər. Üzqaramızı təmizlədilər. Bir də hələnin öz missiyası var bu həyatda, üzülməyə dəyməz.

-Tək o deyil. Yəqin, xəbəriniz var helikopter qəzasından?

-Bəli, əlbəttə. Çox üzüldüm. 14 şəhidimiz və 2 yaralımız var. Bəzi xəbərlərdə 4 yaralı da deyirdilər. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin.

-Amin. Bu televiziya, mətbuat adamı lap dəli edir.

-Nə olub ki? - dolayısı ilə də olsa özümü bu təfəddür hesab etdiyimə görə iradənin üzümə deyiməsi mənə lap müttəhim yerinə qoymuşdu.

-Yəqin, fikir vermisiniz, siyahıda hərbiçilərin arasında lap sonda işçi deyər təqdim olunan bir nəfər var?

-Bəli, soyadını unutdum, ancaq belə bir adam var. Özü də deyirlər məşhur adam olub. Polkovnikdir.

-Bəli, polkovnik. Qəhrəman. Mərd. Qorxmaz. Bilirsiniz, belə insanları olduğu kimi təqdim edib tıtmamağa çox doğru-düzgün söz də yoxdur. Bəlkə də var mən bilmirəm.

-Haqlısınız. Hərdən belə məsələlər olur. Yəqin, tələsik siyahı istəyəndə rəsmi məlumatlar əsasında belə tərtib olunub. Bunu ancaq belə izah etmək oar. Deməli, əsl narahatlığınız bu səbəbdəndir? - Bu vaxt sarıyanızın yük yerini tappılı ilə örtməsi ikimizin də eyni vaxta maşına tərəf baxmağımıza səbəb oldu. Onun bir əlində "06" nın yük yerindən çıxardığı qatlama kətil, digərində top və çiyində yüngül yorğan kimi bir örtük var idi. Sarıyanızın əllərinin dolu olduğundan kapitana bir az da yoldaşlıq etməli oldum. Sarıyanız gəlib bizə çatanda kapitana sözlünə davam etdi:

-Xeyr. Təsədüf deyil... Bax, görürsünüz bu qatlama kətli? Bir ildən artıq vaxt keçib. Allahın əli arabasını ala bilməmişik. Əlil demişəm. Hələ heç əlillik də təyin olunmayıb. Ancaq, bilirsiniz mənə üzən, qorxudan əsas məsələ bunların heç biri deyil.

-Bəs nədir sizi belə narahat edən?

-Qorxuram ki, sabah, Allah eləmiş, bir şey olmasa, məsələ, lap elə bu bağda yuxıdım başım daydı səkiyə, və ya - bu vaxt bağın içindəki yolda döngəni sürətlə dönüb siqnal verən xarici markalı maşını işarə edərək - maşın vurdu, öldüm. Onda deyəcəklər bu gün Elmlər Bağında bir "əlil" ölüb. Hə, mütləq əgər xəbər verən olsa, bax belə verəcək. "Əlil" ölüb. Hələk olanlardan biri "işçi" olub... nəse, boş ver müəllim. Sizi də yordum. Haqqımızı halal edin.

-Bu nə sözdür, cənab kapitan, borcumuzdur. - Hiss etdim ki, "cənab kapitan" ifadəsi qarabağdayı oğlanın ürəyinə yağ kimi yayıldı. Bəti-bənizi açıldı. - Buyurun. Halal, halal xoş. Allah köməyiniz olsun. Bu ara qatlama kətli yerə qoyub telefonla rus dilində danışan sarıyanıza işarə edərək:

-Dostum deyəsən rusdur? - deyər soruşdum.

-Bəli. Atası da anası da rusdur. Bakılıdır. Uşaq-
lıqdan bir məhlədə böyümüşük. O qədər dost-tanışdan ən çətin günlərimdə mənə dayaqlanan, həmişə yanımda olub dəstək verən təkə bu oldu. Adı İqor-
dur.

-Bəs sizin adınız necə oldu? Bayaقدan gəzirik heç soruşmadım.

-Adım Çingizdir. Çingiz.

-Çingiz, üzr istəyirəm. Bəlkə yersiz sualdır. Qardaşınız yoxdur?

-Xeyr. Tək uşağam. Bilirsiniz atam da hərbiçilərdən. O da kapitan rütbəsində Birinci Qarabağ Müharibəsində yaralanmışdı. Mənim 7 yaşım olanda rəhmətə getdi. Uşaq olsam da onun yaralarına görə acılar içində necə əzab-əziyyət çəkə-çəkə necə yaşadığımı, can verdiyini unuda bilmirəm. Deyəsən mənə də eyni aqibət gözləyir.

-Hansı idə anadan olmusunuz, Çingiz müəllim?

-20 yanvar 1990-cı il. Özü də bilirsiniz harada?

-Harada?

-Kamçatkada. Atam orada xidmət edirmiş. 20 yanvar hadisələrindən sonra mən lap körpə olanda qayıdıb Bakıya. Sonra da müharibə. Və sizə danışdığım kimi. Bax belə, müəllim. Bəs sizin adınız necə oldu? Yəqin daha burada tez-tez rastlaşacağıq.

-Mənim adım Vahiddir. Vahid Dilsiz.

-Hə eşitməmişəm. Deməli, Vahid müəllim sizsiniz. Çox sağ olun! Yenə siz arada-bərdə hərbiçilərin problemlərindən yazırsınız. Allah sizdən razı olsun.

-Minnətdəm. Siz sağ olun. Sizin etdiklərinizin yanında bizimkilər heç nədir.

-Elə deməyin. Bayağ siz özünüz dediniz axı, hər kəsin öz missiyası var.

-Elədir. - Bu vaxt telefonla danışır qurtaran İqor qatlama kətli yoldan bir az kənarda ağacların altında açaraq, çiyindəki örtüyü də üstünə atıb bizə tərəf yaxınlaşdı. Çingizi İqora təhvil verib: - Hələlik. Siz demiş, yaqin tez-tez burada görüşəcəyik. - deyib marşrut üzrə dövrə vurmağa başladı. Mən dövrə vurduqca "əlil" və "işçi" kəlmələri də burğu kimi beyminə işləyirdi.

Son.

03.12.2021 - Bakı şəhəri